

Uloga baštinskih institucija u afirmaciji kulturnog identiteta

---

Aleksić, Antonela

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:997737>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije
Sveučilišni preddiplomski interdisciplinarni studij Kultura i turizam

ANTONELA ALEKSIĆ

ULOGA BAŠTINSKIH INSTITUCIJA U AFIRMACIJI KULTURNOG IDENTITETA

Završni rad

Pula, 2019.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije
Sveučilišni preddiplomski interdisciplinarni studij Kultura i turizam

ANTONELA ALEKSIĆ

ULOGA BAŠTINSKIH INSTITUCIJA U AFIRMACIJI KULTURNOG IDENTITETA

Završni rad

JMBAG: 0303070576, redoviti student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Znanstveno područje: Interdisciplinarne znanosti

Predmet: Kulturni identitet Hrvatske

Mentor: doc. dr. sc. Nataša Urošević

Pula, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Antonela Aleksić, kandidatkinja za prvostupnicu Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz nekog necitiranog rada te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Antonela Aleksić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Uloga baštinskih institucija u afirmaciji kulturnog identiteta* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst, trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Struktura i cilj rada	1
1.2. Materijali i metode rada	1
2. KULTURNI IDENTITET	2
3. KULTURNA BAŠTINA	5
3.1. Materijalna kulturna baština	6
3.1.1. Pokretna kulturna baština	8
3.1.2. Nepokretna kulturna baština	8
3.2. Nematerijalna kulturna baština	9
4. BAŠTINSKE INSTITUCIJE I NJIHOVE ULOGE	12
4.1. Muzeji	13
4.2. Arhivi	15
4.3. Knjižnice	18
4.4. Baštinske institucije u Hrvatskoj	20
4.4.1. Etnografski muzej u Zagrebu	21
4.4.2. Državni arhiv u Šibeniku	25
4.4.3. Sveučilišna knjižnica u Puli	28
5. STUDIJA SLUČAJA: Etnografski muzej Istre u Pazinu	31
5.1. Povijest muzeja	32
5.2. Stalni postav	32
5.3. Dodatni sadržaj	34
5.4. Problematika i moguća rješenja	35
6. ZAKLJUČAK	38
LITERATURA	39
POPIS PRILOGA	42
SAŽETAK	43
SUMMARY	44

ZAHVALA

Veliku zahvalu prioritetno dugujem svojoj mentorici doc. dr. sc. Nataši Urošević, ne samo zbog savjetovanja pri izradi završnog rada, već za sve što me naučila kroz protekle tri godine mog preddiplomskog studija i što je uvijek bila susretljiva te imala strpljenja i razumijevanja.

Zahvaljujem se i svim ostalim profesorima koji su mi predavali jer mi je svaki od njih na neki način otvorio horizonte, baš onako kako sam očekivala da bi trebalo biti na jednom fakultetu.

Zahvaljujem se i na mogućnosti konzultiranja s osobljem Etnografskog muzeja u Zagrebu, kustosu Mariu Buletiću iz Etnografskog muzeja Istre u Pazinu, ravnateljici Nataši Mučalo iz Državnog arhivu u Šibeniku i knjižničarki Karin Radetić iz Sveučilišne knjižnice u Puli, zbog čijih je sugestija ovaj rad osebujniji.

Nadalje se zahvaljujem svojim prijateljicama i prijateljima, posebice onima koje sam upoznala na ovom Sveučilištu i koji su mi postali obitelj zbog silne podrške tijekom studija i jer su učinili sve ovo jednim nezaboravnim iskustvom.

I za kraj, najveća zasluga ide obitelji koja me oduvijek navodila na pravi put i bila TU u sretnim i teškim trenucima, bez kojih ne bih bila ovo što jesam i bez kojih sve ovo što sam postigla ne bi bilo moguće. Veliko hvala roditeljima na bezgraničnoj ljubavi i podršci.

Hvala svima koji ste vjerovali u mene kada ni ja sama nisam.

1. UVOD

Predmet ovoga rada je afirmacija i zaštita baštine, kulture, tradicije i običaja pomoću baštinskih institucija.

1.1. Struktura i cilj rada

Cilj ovog rada je što bolje shvatiti važnost očuvanja kulturnih identiteta te pojasniti na koji način baštinske institucije (muzeji, arhivi, knjižnice) valoriziraju i afirmiraju kulturnu baštinu i identitet. Kako bi se što preglednije prikazala odabrana tema, rad je koncepcijski podijeljen na šest cjelina, uključujući uvod i zaključak. Na početku samog rada su ponajprije objašnjeni osnovni pojmovi – kultura, identitet, tradicija, imidž i sl. U trećem poglavlju je definirana baština – materijalna (pokretna i nepokretna) i nematerijalna. Baštinske institucije i njihove uloge su definirane u četvrtom poglavlju. Priložene su i SWOT analize baštinskih institucija u Hrvatskoj radi boljeg razumijevanja problematike upravljanja tim institucijama. Posebni naglasak stavljen je na muzeje te je u petom poglavlju prikazano istraživanje o Etnografskom muzeju Istre u Pazinu. U posljednjem, šestom dijelu rada, izložiti će se svi zaključci i spoznaje do kojih se došlo provedbom cjelokupnog istraživanja.

1.2. Materijali i metode rada

Tijekom pripremanja i pisanja rada koristili su se sekundarni podaci, odnosno dostupna literatura i izvori, uz primarno istraživanje provedeno intervjuiranjem stručnjaka. S obzirom na naslov rada, najviše korištena literatura su knjige: „*Kulturni identitet*“, „*Uvod u muzeologiju*“, „*Priručnik iz arhivistike*“, „*Povijest knjižnica*“ i „*Javno pamćenje*“. Za precizne informacije o kulturnim dobrima s Liste zaštićene baštine podaci su preuzeti s internetskih stranica Ministarstva kulture. Velikim su dijelom korišteni i članci iz znanstvenih i stručnih časopisa. Neophodne metode prilikom izrade rada su bile: metoda deskripcije (opisivanje činjenica, procesa, odnosa i dr.), induktivna metoda (dolaženje do zaključka o općem sudu), deduktivna metoda (donošenje posebnih i pojedinačnih zaključaka), metoda analize (rašćlanjivanje složenih pojmova), metoda sinteze (istraživanje i objašnjavanje stvarnosti), metoda klasifikacije (rašćlanjivanje općeg pojma na posebne) te metoda komparacije (uspoređivanje činjenica).

2. KULTURNI IDENTITET

Definicija kulture, kako ju shvaća antropologija, ne bi bila vidljivo ponašanje, već skup zajedničkih načela i uvjerenja s kojima se ljudi slažu (Luić – Vudrag, 2018., str. 17). Kultura je, najjednostavnije rečeno, nasljeđe jednoga naroda ili grupe ljudi. Ona je zajednički način razmišljanja i ponašanja te je tijekom određenoga vremena podložna većim ili manjim promjenama.

Tradiciju i izvornost je sve teže sačuvati pored industrijalizacije¹ i digitalizacije². Također, zbog utjecaja globalizacije³ se stvara jedna zajednička svjetska kultura koja predstavlja rizik od gubljenja autentičnosti (Jurčević, 2004., str. 325-336). Moderna su društva sklona križanju, dopunjavanju i spajanju kultura, a tradicionalna društva pokušavaju zadržati stare, postojeće običaje i tradicije. Svijet je danas jedno veliko tržište i svaki grad, država i kontinent se moraju natjecati za pozornost, poštivanje i svoj udio u kulturi, sportu, turizmu, medicini i sl. Hrvatska se, na primjer, treba mnogo natjecati za pozornost jer nije toliko poznata u globalnim okvirima, no u postupnom je procesu otkrivanja (Lukić, Skoko, 2009., str. 65). Iako se pojam globalizacije smatra kao opasnost i prijetnja, hrabrima i kreativnima u „malim kulturama“ globalizacija može biti poticaj, a ne nužno propast (Jagić i Vučetić, 2013., str. 15-24).

Kultura, baština, jezik, tradicija i povijest čine nas jedinstvenima i čine naš identitet. Svakom pojedincu je identitet nužan jer ga čini drugačijim i osigurava mu opstanak u društvu. Narod ima identitet, vrijednost koja ne smije iščeznuti, vrijednost koju treba prenositi i koju treba stvarati i čuvati. Pojam „identitet“ je vrlo kompleksan. Pojam se izvodi od latinske riječi „*identitas*“ koja znači "istost" ili „jednakost“. On označava individualni identitet, kolektivni entitet i prenesen je i na kulturne vrijednosti (Welz, 2005., str. 1-25).

---

¹ Industrijalizacija (prema *industrijalizirati*) - uvođenje mašina u proizvodnju koji zamjenjuju fizički rad zaposlenika što omogućava jeftiniju produkciju proizvoda (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

² Digitalizacija je proces pretvaranja analognog u digitalni oblik. Moguće je digitalizirati sve vrste gradiva: tekst, audio i video zapise i trodimenzionalne objekte (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

³ Globalizacija označava kulturni, ekonomski i politički proces koji je nastao zbog brzoga razvoja komunikacija i transporta, a najčešće je vođen željom za osvajanjem novih tržišta (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

Potrebno je razlikovati pojam *image* od identiteta. Naime, *image* tj. imidž je slika koju stvaramo o sebi kako bi se predstavili drugima, a identitet mu je samo podloga. Imidž se može brzo mijenjati (za razliku od identiteta). Kvaliteta imidža ovisi o tome kome je namijenjena tj. o percepciji pojedinca. Imidž je važan jer utječe na pozitivno vrednovanje društva. Za imidž možemo reći da je, u stvari, skup uvjerenja, dojmova, stavova, stereotipa i predrasuda. Iz toga možemo zaključiti da su sinonimi za imidž predodžba, stajalište, dojam ili slika (Skoko, 2004., str. 23-33). Identiteti nastaju i mijenjaju se i svako povijesno razdoblje mijenja svijest o sebi. Kategorija „identitet“ se javlja samo kada se sretnemo sa „različitim“ i kada ona i za ostale postane uočljiva/očita (Bertoša, 1999., str. 128).

Identitet možemo podijeliti na:

- *Propisani identitet* (dob, porijeklo, rod, spol, krvno srodstvo, etnicitet, rasa),
- *Kulturni identitet* (klan, pleme, način života, jezik, nacionalnost, religija, civilizacija),
- *Teritorijalni identitet* (susjedstvo, selo, grad, pokrajina, država, zavičaj, geografski prostor, zemlja, kontinent, hemisfera),
- *Politički identitet* (frakcija, vođa, pokret, interesna skupina, stranka, država, ideologija),
- *Gospodarski identitet* (profesija, zanimanje, posao, klasa, poslodavac, gospodarski sektor, industrijska grana),
- *Društveni identitet* (prijatelji, tim, kolege, društveni položaj).

Nacionalni identitet obično uključuje teritorijalni, kulturni i politički identitet, a ponekad i gospodarski i društveni (Huntington, 1997., str. 38). Hrvatska je po svom kulturnom identitetu srednjeeuropska mediteranska zemlja koja se pokušava integrirati prema zapadu (EU). Nacionalni identitet je usko vezan uz kulturni. Nacionalni identitet je podložan promjenama, a posebno u Europi jer dominira integracija⁴. Europska integracija je početak one globalne (Such, 2000., str. 83–88).

---

⁴ Razlikujemo četiri razine integracije: regionalnu (obuhvaća lokalne i euroregije i na njoj se odvija koordinacija gospodarstva i kulture regije), nacionalnu (obuhvaća države gdje se integrira kultura i gospodarstvo nacije), europsku (razina koja predstavlja Europsku uniju) i svjetsku (globalnu) razinu (Such, 2000).

Svaka generacija ima svoj doživljaj prenošenja tradicije, što potvrđuje činjenicu da je kulturni identitet itekako promjenjiv. Te promjene ovise o situacijama koje ugrožavaju stabilnost zajedničkih sjećanja, pa se tako mogu poremetiti temeljne vrijednosti. Koji će kulturni elementi obilježiti identitet naroda ovisi o ekonomskim, političkim, društvenim i psihološkim čimbenicima određenoga vremena (Orlić, 2013., str. 20-22). Za hrvatsku kulturu možemo reći da je raznolika, što je bitan faktor u prepoznavanju vlastitog identiteta. Hrvatski kulturni identitet u svoj njegovoj raznolikosti potrebno je i dugoročno afirmirati i valorizirati, a tu imaju posebno veliku zadaću institucije kao Ministarstvo kulture⁵, Matica hrvatska⁶, HAZU⁷ i sl. (Vrbanić, 2015., str. 88-105)

---

⁵ Ministarstvo kulture je središnje tijelo državne uprave koje izvršava upravne i sve ostale poslove na području kulture Republike Hrvatske (<https://www.min-kulture.hr>, 2019).

⁶ Matica hrvatska je neprofitna, nevladina i neovisna udruga stvorena za cilj promicanja kulture Republike Hrvatske (<http://www.matica.hr>, 2019).

⁷ Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU) najviša je hrvatska znanstvena i umjetnička institucija. Utemeljitelj HAZU bio je Josip Juraj Strossmayer (Specijalizirani arhivi i zbirke gradiva izvan arhiva, 2012).

3. KULTURNA BAŠTINA

Apsurdno bi bilo definirati kulturni identitet jednog naroda bez da se dotaknemo kulturne baštine kao jedne od njegovih najbitnijih sastavnica. Baština je nasljeđe - nešto što se nasljeđuje od prošlih generacija. Kulturna baština (eng. *heritage*) je složen fenomen i kultura koju su ostavili preci. Kulturna je baština osnova identiteta ali i dugoročan (ako ne i trajan) problem u društvu. Mi pripadamo baštini i ona nama, a to je odnos prema budućnosti, sadašnjosti i prošlosti. Imamo ju pravo koristiti uz dužnost očuvanja za sve nadolazeće generacije. Jedini baštinik smo mi (kolektiv) koji je zapravo i stvorio kulturnu baštinu (Maroević, 2004., str. 33-34). Kulturna se baština najprije odnosila samo na spomenike, dok se u novije vrijeme počela ubrajati i nematerijalna kulturna baština. Razlog je tome sve veća usmjerenost pažnje na ljudske tradicije i običaje. Kulturnu baštinu najčešće nasljeđujemo od ranijih kultura koje su tu boravile i utjecale na stvaranje kulturnog identiteta kakvog mi poznajemo danas. Kada prihvatimo tu kulturnu baštinu znači da se identificiramo s njom, a kada se identificiramo s njom, znači da cijenimo svoju baštinu (Hasenay i dr., 2011., 61-75).

Kultura je sektor koji je u najvećim dijelom ovisan o državnom proračunu, odnosno nema vlastitih prihoda. Nedostatak prihoda je utjecao na ideju da se pronađu alternativni oblici financiranja. Brojne su destinacije kroz valoriziranje baštine dokazale da kulturna baština može biti profitabilna u suradnji s turističkim sektorom koji je idealan za promidžbu destinacije, identiteta, autohtonosti i posebnosti. Takvi turisti troše više i s više entuzijazma se odnose prema „lokalcima“ i kulturi. Međutim, događa se da određenu destinaciju preplavi veliki broj turista što uzrokuje potencijalno ugrožavanje tog lokaliteta. Turizam jest neodvojiv od kulture ali i dalje turisti primarno motivirani kulturom čine malobrojnu skupinu koja je tek posljednjih godina u porastu (Pančić-Kombol, 2006., str. 211-226).

Baštinske institucije i kulturni turizam su segment turističke industrije na kojem se temelji budućnost turizma. Time bi se mogla produžiti turistička sezona i izbjeći masovni turizam zasnovan na „suncu i moru“. Značajni iznosi potencijalne zarade od kulturnog turizma motivirale su brojne destinacije da se više zalažu za ulaganja u infrastrukturu baštinskih institucija. Kulturni turizam uključuje upoznavanje s poviješću, etnologijom, arheologijom, umjetnošću, arhitekturom, stanovništvom i životni stilom istih čime posjetitelji dobivaju uvid novi i drugačiji način življenja. To je ujedno i razlog uspjeha te vrste turizma. Otvaranje turizmu može uzrokovati povećanu potrebu za

zaštitom građe baštinskih institucija i zato im je potrebno partnerstvo (uključiti dionike turističke destinacije: grad, državu, politiku, sponzore) (Muzej suvremene umjetnosti, 2011., str. 4-19).

3.1. Materijalna kulturna baština

Hrvatska je jedinstvena zemlja u Europi jer se u njoj susreće više kulturnih krugova. Zahvaljujući specifičnostima kulturne povijesti i geografije, rimska antika obilježila je grad Split (Dioklecijanova palača) i Pulu (Amfiteatar, Slavoluk Sergijevaca, Augustov hram), ranobizantskom periodu pripada Eufrazijeva bazilika u Poreču, predromanika obilježava grad Zadar i crkvu sv. Donata, romanika je dala pečat Krku, Rabu i Trogiru, gotika Pazinu, Zagrebu i Stonu, renesansa je dala karakter Šibeniku, Korčuli, Pagu, Hvaru i Dubrovniku. Dok je barok dao štih Varaždinu, Bjelovaru i Vukovaru, 19. st. je djelovalo na Rijeku, Osijek te ponovno Zagreb. Iako u Hrvatskoj možemo pronaći vrijedne spomenike iz svih kulturnih epoha (od prethistorije do 20.st.), posebno je vrijedna baština iz razdoblja rimske urbanizacije i antičke grčke kolonizacije, koju su Hrvati zatekli kada su se doselili u 7.st. (Skoko, 2004., str. 185)

Materijalnu kulturnu baštinu čine nepokretna i pokretna kulturna dobra. Zbog svoje graditeljske strukture, baština je osjetljiva i sklona propadanju. Mnogi su kulturno-povijesni lokaliteti ugroženi ili napušteni, a uzrok su tome neodržavanje, zagađenost, neriješeni imovinskopravni odnosi, ratna razaranja, nedovoljna financijska ulaganja te nedovoljna svijest o vrijednosti baštine. Takva stanja se najčešće uočavaju u seoskim lokalitetima i malim povijesnim gradovima gdje pronalazimo građevine bez namjene. Godine 1972. je usvojena Konvencija za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine i danas je na popisu 1073 dobara, od kojih je 832 kulturnih dobara, 206 prirodnih i 35 mješovitih dobara (Cifrić, 2014., str. 9-14).

Dobra Republike Hrvatske upisana na UNESCO-vom Popisu svjetske baštine jesu sljedeća (sl. 1):

- *Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača* (koju je oko 300. godine podigao rimski car Dioklecijan i tamo boravio nakon povlačenja s prijestolja do smrti),

- *Stari grad Dubrovnik* (koji je nastao između 598. i 615. kada su stanovnici grčke utvrde Epidaurus morali bježati pred Slavenima),
- *Nacionalni park Plitvička jezera* (najveći, najstariji i najposjećeniji hrvatski nacionalni park koji je proglašen nacionalnim parkom 1949.god.),
- *Kompleks Eufrazijeve bazilike u Poreču* (ranokršćanska bazilika podignuta u 6. st. u vrijeme biskupa Eufrazija i obuhvaća atrij, krstionicu, biskupsku palaču, mozaike i ostatke od 3. do 4.st.),
- *Povijesni grad Trogir* (koji leži na otočiću između kopna i grada Čiova i specifičan je zbog kiparskog umijeća na kamenu),
- *Katedrala Sv. Jakova u Šibeniku* (graditeljsko ostvarenje 15. i 16.st. koje obuhvaća tri različita stila gradnje: prvo gotički, zatim mješovito gotičko-renesansni te renesansni),
- *Starogradsko polje na Hvaru* (najbolje sačuvana antička grčka katastra na Sredozemlju),
- *Stećci – srednjovjekovna groblja nadgrobnih spomenika* (dobili naziv od glagola „stajati“, a možemo ih pronaći u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori),
- *Obrambeni sustavi 16. i 17. st. u Zadru i Šibeniku* (Šibenska tvrđava Sveti Nikola i zadarski gradski bedemi iz teritorija nekadašnje Mletačke Republike) (<http://www.minkulture.hr>, 2019).

Slika 1. Materijalna kulturna baština Republike Hrvatske

(Izvor: www.purposegames.com, pristupljeno 5. travnja 2019.)

3.1.1. Pokretna kulturna baština

Pokretnu kulturnu baštinu čine:

- *Muzejska baština*
- *Arhivsko gradivo*
- *Knjižnična baština*

Ukratko, tu spadaju zbirke predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i dr. ustanovama, arhivska građa, crkveni inventar, zapisi, dokumenti, arheološki nalazi, pisma i rukopisi, filmovi, novac, etnografski predmeti, stare knjige, vrijednosni papiri, kazališni kostimi i rekviziti i sl. predmeti. Ključne zapreke održivog korištenja pokretne kulturne baštine su neadekvatan informatički sustav za evidenciju, nepostojanje baze podataka za evidenciju ni ujednačene metodologije, nedovoljan broj stručnjaka, neodgovarajući uvjeti pohrane građe, necjeloviti pokazatelji broja pokretnih kulturnih dobara te nedovoljno kvalitetna muzejska prezentacija i javna nedostupnost. Zbog tih razloga je potrebno poboljšati ljudske resurse, izraditi novi sustav informatizacije i priručnike te sustavno pratiti stanje, uvjete i radove na baštini (https://www.minkulture.hr/userdocsimages/bastina/STRATEGIJA_BASTINE_VRH.pdf, 2011).

3.1.2. Nepokretna kulturna baština

Nepokretnu kulturnu baštinu čini:

- *Graditeljska baština* (tu spadaju pojedinačne građevine, kompleksi građevina i kulturno-povijesne cjeline koja može biti cijela ili djelomično očuvana. U registru je upisano 4930 trajno i 564 preventivno zaštićenih graditeljskih dobara.),
- *Arheološka baština* (lokaliteti se najčešće otkrivaju tijekom građevinskih radova, a arheološkim istraživanjima se bavi 10 hrvatskih institucija.),
- *Kulturni krajolici* (dijele se na namjerno oblikovane (perivoji, parkovi, vrtovi, planski oblikovani urbani, turistički, industrijski, rekreacijski i dr. lokaliteti), organski razvijene (ruralni, morski, urbani) i asocijativne kulturne krajolike.).

Najveći izazov za baštinske institucije predstavljaju potencijali održivog korištenja nepokretne baštine. Mnogo je lokaliteta koji su u manjem ili većem broju prezentirani i dostupni javnosti, a rijetki nude nešto više od vođenog posjeta. Iako se broj događanja i projekata povećao, riječ je isključivo o jednokratnim (godišnjim) manifestacijama. Nepokretna je baština često podložna promjenama zbog nemarnog korištenja, upravljanja i zapuštanja i njen je potencijal uvijek nedovoljno iskorišten (i prepoznat), a posebno u smislu kulturnog turizma i ekološke poljoprivrede. Iz tog razloga je nužno izraditi strateške i akcijske planove kako bi se unaprijedio sustav zaštite baštine te kako bi educiralo lokalno stanovništvo i turisti o vrijednostima baštine (https://www.minkulture.hr/userdocsimages/bastina/STRATEGIJA_BASTINE_VRH.pdf, 2011).

3.2. Nematerijalna kulturna baština

Hrvatska je nasljednica kulturne baštine velikih civilizacija i osim što je njegovala baštinu na svom području, stvarala je i vlastitu, jedinstvenu, preoblikovanu. Hrvatska je nematerijalna baština savršen primjer suživota različitih pojedinaca i poštivanja različitih identitetskih izričaja u skladu s ljudskim pravima. Tradicija učvršćuje nematerijalnu kulturnu baštinu, ali tokom vremena je pala u zaborav ili joj se nije pridavalo dovoljno značaja radi selektivnosti. Potporom države, Ministarstvom kulture, lokalnih zajednica, stručnjaka i udruga, u Registar kulturnih dobara je upisano gotovo sto elemenata nematerijalne baštine (Gvozdanović, 2010., str. 39-57).

Danas nematerijalnu baštinu i identitet ugrožava standardizacija⁸, turizam⁹, industrijalizacija, migracije¹⁰ te degradacija¹¹ i nebriga za okoliš. Na Listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske se trenutno nalazi njih 156, među kojima su (sl. 2):

---

⁸ Standardizacija ili unifikacija je metoda, čija je suština uklanjanje prekomjerne raznolikosti i određivanje ujednačenosti (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

⁹ Turizam (engl. *tourism*) je ukupnost odnosa i pojava koji proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

¹⁰ Migracija (lat. *migratio*: seoba) je u širem smislu, prostorna pokretljivost stanovništva; u užem smislu, trajna promjena mjesta stalnog boravka pojedinca ili skupina stanovništva (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

¹¹ Degradacija (kasnolat. *degradatio*, prema lat. *gradus*: stupanj) je snižavanje stupnja ili razine; pogoršavanje ili gubljenje svojstava (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

- *Čipkarstvo U Hrvatskoj* (šupljikavi ručni rad iz doba renesanse na Mediteranu i zapadu Europe),
- *Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja* (kompleksan stil folklorne glazbe s netempiranim tonskim odnosima),
- *Festa svetoga Vlaha, zaštitnika Dubrovnika* (duhovna dimenzija od 10.st temeljena na legendi kako sv. Vlaho brani Dubrovčane od napadača),
- *Godišnji proljetni ophod kraljice ili Ljelje iz Gorjana* (u selu nedaleko od Đakova djevojke u proljeće izvode ritual pjesama i plesa sa sabljama),
- *Godišnji pokladni ophod Zvončari s područja Kastavštine* (nedaleko od Rijeke i Opatije, desetak grupa muškaraca obilazi susjedna sela i nose maske ili oglavlja koja simboliziraju plodnost i vegetaciju te se kreću na razne načine),
- *Procesija Za Križen na otoku Hvaru* (izraz vjerskog identiteta stanovnika koji se neprekidno odvija pet stoljeća),
- *Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog zagorja* (izrađivalo se oko sto dvadeset različitih igračaka, materijal mekog drva a boje su ekološke, najčešća je crvena)
- *Sinjska alka, viteški turnir u Sinju* (natjecanje „gađanja u prsten“ koji se održava tri stoljeća po strogo kodificiranom pravilniku uz odoru, opremu i oružje),
- *Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske* (višestoljetna tradicija izrade šarenih tjelesnih proizvoda – licitara),
- *Bećarac: vokalno – instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema* (tur. *bekar* = bećar: neženja/veseljak, pjesme veselog teksta prožet metaforama, pjeva se na vjenčanjima i veseljima),
- *Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore* (narodni kružni ples bez glazbe, usklađeni udarci stopala od pod daju ritam),
- *Klapsko pjevanje* (višeglasna vokalna glazba s juga Hrvatske, pjesmu povede najviši glas pa se uključuju ostali pjevači, grupa je najčešće od 5 do 8 ljudi, kasnije su se razvile ženske i mješovite klape),
- *Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa* (u mediteransku prehranu je također uvrštena Španjolska, Grčka, Cipar, Italija, Maroko i Portugal) (Ministarstvo kulture RH, 2011).

Slika 2. Nematerijalna kulturna baština Republike Hrvatske

(Izvor: www.culturenet.hr, pristupljeno 5. travnja 2019.)

Hrvatska u Europi ima najviše nematerijalne baštine koja je pod zaštitom UNESCO-a, dok u svijetu zauzima treće mjesto (iza Kine i Japana). Lista preventivno zaštićenih dobara¹² sadrži nekoliko kulturnih dobara i to: Pekarski obrt Trajković, Priprema tradicijskog kolača, Umijeće Đure Zarića iz Vinkovaca u gradnji slavonsko – srijemskih tambura, Umijeće izrade peteranskog veza te Umijeće izrade proizvoda od cvijeća i tradicijska djelatnost cvjećarskog obrta „M Herzmansky“ (<https://www.min-kulture.hr>, 2019).

¹² Preventivno zaštićena dobra su ona dobra za koje se smatra da imaju svojstva kulturnog dobra; za takva se dobra donosi Rješenje o preventivnoj zaštiti koje ima ograničeni rok trajanja (do tri godine) (<https://www.min-kulture.hr>, 2019).

4. BAŠTINSKE INSTITUCIJE I NJIHOVE ULOGE

U baštinske institucije ubrajamo muzeje, arhive i knjižnice. Baštinske institucije nisu škole ali su komplementarne obrazovnom sustavu zbog cjeloživotne prilike za kulturno i građansko obrazovanje (uzdizanje). Unatoč unapređenju tehnologije, svijet dnevno gubi na kvaliteti. Kvaliteta života se preselila u muzeje, oaze tradicije, industrije i reklamne plakate. Iz tih razloga je afirmacija identiteta jasan zadatak baštinskih institucija. Taj zadatak uključuje i odgoj potrošača, hedonista, glasača, poduzetnika, člana porodice, putnika, radoznalca i otkrivača. Baštinskim institucijama profit ne smije biti uvjet djelovanja. Osnovni je cilj svih ovih institucija poticati i osposobiti što više stručnih ljudi za bavljenje problematikom zaštite i očuvanja baštine, uključiti ih u izradu projekata, programa i planova, neprestano podizati svijest lokalnog stanovništva, poticati kvalitetniji život i gospodarski razvoj te uključiti baštinu u nove načine poslovanja (putem interneta) kako bi se na taj način osigurala lakša dostupnost baštine do najmlađih generacija, o kojima najviše i ovisi očuvanje i prenošenje vrijednosti. Također, „održivi razvoj“¹³ je vjerojatno jedna od najčešće korištenijih sintagmi u suvremenoj povijesti te je jedna od uloga baštinskih institucija (Šola, 2014., str. 34-56)

Hrvatska radi na razvoju raznih baštinskih institucija i projekata koji su proizašli za afirmaciju kulturnog identiteta, a neki od tih su CROACTIUM (informacijski centar za hrv. baštinu), sektor u ministarstvu – Hrvatska baština, sustav vrijednosti baštine, razni muzeji (Muzej Jadranskog mora, Muzej rijeke Drave, Hrvatski iseljenički muzej, Muzej Hrvatske državnosti, Muzej djetinjstva i dr.), izložba hrvatskih proizvoda „*Made in Croatia*“, Zajednica muzeja, Baštinski forum i mnogi drugi (Šola, 2014., str. 78-89).

---

¹³ Održivi razvoj (*uravnoteženi razvoj, postojani razvoj*) je ekonomski razvoj koji u potpunosti uzima u obzir djelovanje ekonomske aktivnosti na okoliš i osniva se na obnovljivim izvorima dobara (<http://www.enciklopedija.hr>, 2019).

4.1. Muzeji

Muzeologija kao znanstvena disciplina bavi se proučavanjem muzejskih predmeta, muzejskim djelatnostima i odnosima muzejske prakse i teorije, a posebnost muzeologije jest njezina povezanost s predmetima i njihovim kontekstom. Kontekst predmeta se stalno mijenja i to može biti izazov budućnosti. Muzeologija spaja materijalnu i nematerijalnu baštinu, a nematerijalna baština tek postepeno ulazi u svijet muzeja (Maroević, 2004., str. 17).

Muzeologija se može podijeliti na:

- *Teoretsku muzeologiju* koja postavlja filozofski temelj i povezuje muzeologiju s epistemološkim pogledima,
- *Specijalnu muzeologiju* koja povezuje opću muzeologiju s pojedinim disciplinama usmjerenim istraživanju materijalne baštine,
- *Primjenjenu muzeologiju* koja se bavi praktičnim implikacijama: zaštitom (akvizicija, registriranje, dokumentiranje i konzerviranje), istraživanjem i komunikacijom (odgoj i prezentiranje),
- *Opću muzeologiju* koja se bavi principima zaštite, istraživanja i komuniciranja baštine i čovječanstva,
- *Povijest muzeologije* tj. razdoblja razvitka muzeološke misli. Prva je početna faza (do 19.st.) i započela je renesansom, druga je protoznanstvena faza (od 19. st. do 1934. god.) gdje se umjesto znanosti okreću povijesti muzeja, treća je empirijsko-deskriptivna faza (od 1934. do 1976. god.) gdje ratna razaranja zaustavljaju razvoj muzeologije i posljednja je teretsko-sintetička faza (od 1976. god. do danas) i ona započinje prepoznavanjem muzejskog predmeta kao INDOK (informacijsko-dokumentacijskog objekta, nosioca kulturne informacije),
- *Metodologiju muzeologije* koja je spona između primjenjene i teoretske muzeologije.

Za muzej se može reći da je on neprofitna ustanova, otvorena javnosti, koja istražuje, sabire, čuva i izlaže materijalna svjedočanstva čovjeka kako bi ih proučavala, educirala i zabavljala druge. Prema vrsti predmeta, muzeje možemo podijeliti na:

- *Multidisciplinarne muzeje,*
- *Specijalizirane muzeje* (interdisciplinarni muzej, umjetnički i muzej primijenjenih umjetnosti, arheološki i povijesni muzej, etnografski i muzej kulturne antropologije, prirodoslovni i muzej fizičke antropologije te muzeji znanosti i tehnologije).

Muzeje možemo podijeliti i prema smještaju, stoga razlikujemo muzeje u izgrađenim muzejskih zgradama, u adaptiranim povijesnim zgradama, u autentičnim povijesnim prostorima, muzeji na otvorenom i muzeji u prirodi. Što se tiče upravljanja muzejom, možemo ih podijeliti na privatne, državne (nacionalni, regionalni, gradski, zavičajni muzeji), muzeje kulturnih ili obrazovnih institucija te muzeja institucija koje nemaju predznak kulturni. Što se tiče komunikacije s publikom, možemo ih svrstati u otvorene i zatvorene muzeje, te ih još možemo podijeliti po orijentaciji na populaciju i to bi bilo na muzeje za normalnu populaciju, za djecu, za učenike i studente, za hendikepe te na muzeje identiteta (nacionalne i socijalne grupe). Sve navedene i nenavedene klasifikacije imaju za cilj olakšati pristup muzeološkim problemima (Maroević, 1993., str. 13-16).

Identitet se doslovno povlači u muzeje jer samo tamo može naći mrvicu samopotvrđivanja. Europa je izuzetno dinamična kad je u pitanju briga za kulturu. Broj institucija, konferencija, tematskih susreta te državnih inicijativa raste. Prvi prihvaćeni muzeji u Europi su bili nacionalni muzeji koji su prikazivali snage svoje države, a danas je jako popularan ekonomuzej, što je obrtnička ili poljoprivredna djelatnost čiji su proizvodi plod autentične tehnologije i istinska tradicija na djelu.

Muzej postoji da bi pomagao da se uspostavi živi identitet, tj. da ožive autohtone vrijednosti i kultura. Ciljeve muzeja moguće je definirati kao nastojanje da se što više naslijeđenih vrijednosti zadrži (fizička zaštita) i što više novih da se sagradi, da se gradi kvaliteta u odnosima među ljudima i da se uspostavljaju kvalitetni odnosi prema prirodnoj okolini. Takvim ciljevima određena, demokratski opredijeljena institucija javnog pamćenja, imat će stalan autoritet u društvu (Kocijan, 2017., str. 53).

Među najvažnijim problemima muzeja danas je relativno nisko mjesto u društvenim prioritetima, poslovi znaju biti nedefinirani, ne vide se naznake promjena, neki muzeji i dalje ne znaju svoju ulogu, bave se isključivo prošlošću umjesto sadašnjosti i budućnošću (radi održivog razvoja). Muzeji koji su nekada predstavljali elitizam danas su pali u kvaliteti, sve je više kopija, korisnici nisu upoznati s kulturom korištenja takvih institucija, ali i zaposleni u muzejima korisnike tretiraju kao potrošnju i zaradu. Uostalom, okolnosti svijeta su takve da će preživjeti samo najspremniji, najopremljeniji i najuvjerljiviji identiteti. Finska, na primjer, je stanovništvom tek nešto veća od Hrvatske, a ima oko pet puta više muzeja i to je nešto na čemu Hrvatska treba poraditi kako bi opstala i konkurirala globalizirajućem svijetu (Šola, 2012., str. 12-17).

4.2. Arhivi

Arhivistika je znanost koja se bavi proučavanjem principa i metoda zaštite arhivske građe. Arhivsko gradivo mogu stvarati suverena vlast, javne pravne osobe, privatne pravne osobe te pojedinci i grupe. Izraz arhiv ima trostruko značenje: arhiv kao ustanova, arhiv u sastavu kancelarije i arhiv kao materijal/gradivo. Radi razlikovanja, za arhiv u sustavu kancelarije je uveden izraz arhiva (s dodatnim „a“). Arhivsko gradivo blisko je povezano s pojmovima identitet, izvornost, tradicija, kontinuitet, autentičnost i baština. Zadaci arhiva su arhiviranje, čuvanje i održavanje arhivske građe i nadzor nad istim, stručna obrada, objavljivanje i izdavanje na korištenje te upoznavanje javnosti o razlozima čuvanja građe (Ivanović, 2010., str. 25-62). Arhivistiku možemo podijeliti na:

- *Arhivsku teoriju* (sistematizacija osnovnih pojmova, najvažnijih principa i metoda rada),
- *Arhivsku praksu* (organizacija rada i zaštita gradiva),
- *Arhivsku tehniku* (fizička zaštita, konzervacija i restauriranje),
- *Povijest institucija* (povijesni podaci o djelovanju i radu pojedinih institucija),
- *Arhivsko zakonodavstvo* (pravni principi zaštite i vlasništva nad gradivom).

Arhivi u Hrvatskoj mogu biti privatni (gdje se čuva samo gradivo svojih osnivača) i javni. Javne arhive nazivamo državnim arhivima. U Hrvatskoj postoji Državni arhiv u Bjelovaru, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Križevcima, Osijeku, Pazinu, Rijeci, Slavanskom Brodu, Sisku, Splitu, Šibeniku, Varaždinu, Virovitici, Vukovaru, Zadru, Zagrebu i Međimurju te Hrvatski državni arhiv (sl. 3) kao središnja arhivska ustanova nadležna za svo područje Republike Hrvatske. Nužno je osnovati još arhiva u gradovima povijesnog značaja (npr. Križevci i Požega) (Kolarević-Kovačić, 1993., str. 32). U 19 državnih arhiva čuva se oko 14 000 fondova i zbirki s oko 110 000 dužnih metara gradiva. Osim toga, vrijedno arhivsko gradivo se čuva i u drugim kulturnim i znanstvenim ustanovama koji čine približno 7 500 stvaratelja i imatelja arhivskoga gradiva u sustavu nadzora državnih arhiva. Ostale vrste arhiva su: specijalizirani arhivi i privatni arhivi (sveučilišni arhivi, gospodarski arhivi, arhivi vjerskih zajednica, arhivi banaka), ali i arhivi jedinica područne samouprave i uprave (županija) odnosno jedinica lokalne samouprave (gradova, općina) (Lemić, 2016., str. 18-20).

Slika 3. Hrvatski državni arhiv (HDA)

(Izvor: www.natjecaj.atlas.hr, pristupljeno 13. lipnja 2019.)

Hrvatski državni arhiv je osnovan 1643. godine, a začetak Arhiva je vezan za čuvanje gradskih ispava za utvrđivanje prava i slobode (1242. god.) kada je Zlatnom bulom Bele IV. Gradec dobio privilegiju slobodnog kraljevskog grada. Prvo se zvao Historijski arhiv u Zagrebu, zatim Povijesni arhiv u Zagrebu, pa tek onda današnji Državni arhiv u Zagrebu. Broj fondova i zbirki Hrvatskog državnog arhiva je 1 603 dužnih metara, količina gradiva mu je duža od 22 000 dužnih metara, a filmsko gradivo 25 000 000

dužnih metara (7 425 naslova), fotografija ima 866 000 komada, od mikrofilmova ima više od 8 000 000 snimaka, matičnih knjiga 2 128 komada, karti, planova i atlasa 4 090 komada te stampata 24 000 komada. Godišnje korištenje arhivske građe je 15 000 puta. Kao središnji arhiv RH, Hrvatski državni arhiv vodi registar fondova i zbirki RH, obavlja informacijsko-dokumentacijsku službu o arhivskom gradivu, vodi Upisnik svih arhiva i Upisnik vlasnika arhivskog gradiva RH u privatnom vlasništvu, daje mišljenje ministru kulture o programima rada državnih arhiva te izrađuje plan školovanja i drugih oblika stručne izobrazbe (Hrvatski državni arhiv, 2004., str. 5-30).

Državni arhivi dokumentiraju aktivnosti pojedinca, čuvaju dokumentaciju i čine ju javno dostupnom u društvu, potiču odgovornost i otvorenost i radu čime se zalažu za demokratsko društvo. Svaki pisani dokument, slika ili zvučni zapis su jedinstveno svjedočanstvo o vremenu u kojem je nastalo. U modernije doba se pojavljuju i druge tehnike zapisivanja poput fotografije, digitalnih zapisa ili filma. Za pisanje se u prošlosti koristio kamen, drvo, glinena pločica, tkanina, koža i dr., a naročito je važna bila pojava papirusa, pergamene i papira. Arhivi služe kao zaštita kolektivnih i osobnih prava i interesa, raznih istraživanja (povijesnih, znanstvenih, obiteljskih, zavičajnih) te osiguravaju građanima pravo na uvid nad građom i nadzor nad njihovim radom (Martek, 2014., str. 329-338).

Hrvatski djelatnici i arhivisti preko deset godina održavaju godišnja savjetovanja iz arhivističke teorije i prakse gdje razmatraju razna pitanja, a trenutna organiziranost arhiva ukazuje na podvojenost (na Ministarstvo kulture i HDA). Najveći dio arhivske službe je centraliziran i povezan mrežom. Sustav ARHiNET sadrži više od deset milijuna podataka. Temeljni zadaci i ciljevi rada arhiva u RH, u bliskoj budućnosti, definirani su strategijom razvoja kulture RH u 21. stoljeću, a to su usklađivanje mreže državnih arhiva s administrativno-upravnom podjelom RH, stvaranje boljih uvjeta za obavljanje arhivske djelatnosti i poticanje osnivanja privatnih i specijaliziranih arhiva (Hrvatsko arhivističko društvo, 2008., str. 5-21).

Arhivi zbog nedostatka prostora ne mogu izvršiti obvezu preuzimanja gradiva, djelatnika nema dovoljno, a radni učinci su im dvojbeni budući da zakoni rada ne postoje (ili se ne primjenjuju) te obrazovanje arhivista je dopunsko. Također, izazovi moderne arhivistike jesu pitanja očuvanja elektronske baštine tj. zapisa u elektroničkom obliku jer to nije lagan zadatak obzirom da se informacijska tehnologija, standardi, mediji i formati mijenjaju konstantno. Da bi se rad u arhivima unaprijedio, potrebno je osigurati dodatni spremišni i radni prostor, osposobiti državne arhive za preuzimanje, trajno čuvanje, osiguranje i korištenje gradiva u elektroničkom obliku, motivirati lokalne sredine, poticati suradnju s drugim kulturnim djelatnostima te uključiti arhive u donošenje propisa (Stuli, 1997., str. 319).

4.3. Knjižnice

Prve knjižnice su se pojavile pojavom pismenosti. Ostaci najranijih knjižnica su otkriveni u sumerskom gradu Nipur (3000 god.pr.Kr.), u Lagašu, Ugaritu i Ninivi. Prostorije s ispisanim glinenim pločicama s klinastim pismom ukazuju na organiziranost „knjižnice“. U Grčkoj su se razvile kasno, te su dobile veći značaj procvatom znanosti i umjetnosti. Euripid i Aristotel su imali velike knjižnice. Najveće knjižnice helenističkog doba su bile Aleksandrijska i Pergamska knjižnica. Privatne knjižnice su imali uglednici poput Cicerona i u to se doba javila ideja da se korištenje omogući i drugima. Prvu je javnu knjižnicu osnovao (oko 39.god.pr.Kr.) Gaj Azinije Politon. Krajem starog vijeka su nastale prve kršćanske, u ranom srednjem vijeku prve samostanske te krajem srednjeg vijeka prve svjetovne knjižnice (dvorske, sveučilišne knjižnice i sl.). Humanizam i renesansa su donijeli procvat knjižnica na zapadu, a izum tiskarstva i prosvjetiteljstvo su pridonijeli širenju i osnivanju novih. U 19. st. su određena nova pravila za obradu građe kako bi bila pristupačnija (Hessel, 1997., str. 13-87).

Očuvani rukopis Splitskog evanđelistara potvrđuje postojanje najstarije hrvatske knjižnice (iz 7.st.). Srednjovjekovne knjižnice u Hrvatskoj su osnivali benediktinci i to su većinom bile „prepisivačke“ radionice. U renesansi su istaknute prve privatne knjižnice poput knjižnice Marka Marulića. Ostale poznate knjižnice su znamenita knjižnica Ivana Viteza, protestantska knjižnica M. Vlačića, knjižnice Nikole Zrinskog i sina Adama, knjižnica vlastelinske obitelji Fanfonja Garanjin te kasnije knjižnice Ljudevita Gaja, Kukuljevića, Babukića, Brlića. i dr. Knjižnična građa, iako ima obilježje

pokretnog kulturnog dobra, same knjižnične zgrade bez obzira na vrstu knjižnice mogu biti nepokretno kulturno dobro. Takve su npr. Knjižnica Fran Galović u Koprivnici, Sveučilišna knjižnica Rijeka, Knjižnica Županja i druge (Stipanov, 2015., str. 315-317).

Knjižničnom baštinom tj. knjižničnim baštinskim zbirkama se smatraju zbirke stare i rijetke građe (rukopisi do 15. st. i tiskopisi do 1850.), zbirke obaveznog primjerka Croatica (knjige, novine, časopisi) u tiskanom ili elektroničkom obliku te zbirke građe posebne vrste (crteži, grafike, zemljopisne karte, globusi, atlasi, brošure, zbirke sitnog tiska – razglednice i sl.). Zbirke rijetke i stare građe te zbirke građe posebne vrste se mogu pronaći u svim vrstama knjižnica¹⁴, a najzastupljenije su nacionalnim, općeznanstvenim, sveučilišnim knjižnicama te u knjižnicama u sastavu vjerskih zajednica (Kesegić, 2014., 187-211).

Problemi korištenja kulturne baštine u knjižnicama su u nepostojanju nacionalne baze podataka, neobrađenosti većine zbirki zbog nedostatka osoblja, nedostatku računalne opreme i financijskih sredstava, nedovoljnoj suradnji s turističkim sektorom i srodnim ustanovama. Sve su veće promjene u knjižnicama te postoji mogućnost od gubitka osnovnog posla jer knjižnice nisu spremne na promjene zbog „elektronskog papira“, novih modela izdavanja, *online* knjižara, elektronskih trgovina, digitalne televizije, integriranog okruženja za učenje, mobilnih komunikacija i tiskanja na zahtjev. Knjižničari postaju skuplji a *web* sve jeftiniji. Unatoč tomu, knjižnice i dalje obrazuju ljude, kulturno ih obogaćuju, daju informacije te utječu na društvenu politiku i ekonomski razvoj. Uloga knjižnica i posao knjižničara jest njegovati ljudsko znanje i neprestano povećavati njegovu vrijednost. Knjižničari sebe često vole promatrati kroz ulogu čuvara kulturne memorije što pojava informacijske i komunikacijske tehnologije ugrožava. To se može shvatiti kao neka vrsta strukovne napetosti. Unatoč pokušajima da širu javnost upoznaju sa uslugama i sadržajima koje promoviraju kroz mrežne stranice, mnogo knjižnica u svijetu ipak nije sebi osiguralo veću vidljivost u zajednici. Iznimno je važno da knjižnice osmišljavaju strateške planove kako bi što bolje predstavljale izvrsnost, kvalitetu, ugled, vrijednost, poslovanje u skladu s pravilima te nadmašivanje iščekivanja korisnika (Brophy, 2000., str. 214-217).

---

¹⁴ Prema namjeni i sadržaju knjižničnog fonda, Zakon o knjižnicama u čl. 8. razlikuje sljedeće vrste knjižnica: nacionalnu (1), narodne (202), školske (752 osnovnoškolske i 300 srednjoškolskih), sveučilišne i visokoškolske (103), općeznanstvene te specijalne (117) (<https://www.min-kulture.hr>, 2019).

Knjižnice često dijele korisnike u dvije skupine a to su stvarni korisnici (koji se služe knjižničarskim uslugama) i oni koji to nisu (a imaju potencijala da to postanu). Jedan od ključnih koraka je upoznavanje „nekorisnika“ s proizvodima i uslugama kako bi ih privukli u knjižnice i po mogućnosti postali njeni članovi (Kovačević, Vrana, 2014., str. 58).

4.4. Baštinske institucije u Hrvatskoj

U sklopu rada je provedeno istraživanje triju baštinskih institucija u Hrvatskoj. Priložene su SWOT¹⁵ analize radi preglednosti. Analiza je provedena pomoću strateških dokumenata i kroz intervjuiranje osoblja odabranih institucija kako bi se što bolje predočila problematika i kako bi se lakše došlo do mogućih rješenja.

---

¹⁵ SWOT analiza je strukturirana metoda planiranja kojom se vrednuju snage (*Strengths*), slabosti (*Weaknesses*), prilike (*Opportunities*) i prijetnje (*Threats*) nekog projekta, mjesta, proizvoda, industrije ili čak osobe (<https://www.markething.hr>, 2018).

4.4.1. Etnografski muzej u Zagrebu

Prvi je Etnografski muzej u Zagrebu koji je osnovan 1919. godine i koji ima predmete iz razdoblja od polovice 19. do 20. stoljeća. Do spomenute godine se građa prikupljala u Narodnom muzeju u Zagrebu koji je osnovan 1846. Glavni zadaci muzeja jesu prikupljanje, čuvanje, obrada, proučavanje i izlaganje predmeta narodne kulture. Muzej je prikupio više od 85 000 predmeta iz svih područja Hrvatske te drugih zemalja. Muzej ima preko 42 zbirke grupirane u cjeline: gospodarstvo, rukotvorstvo i obrt, tekstilije, narodne nošnje, graditeljstvo i stanovanje, običaji i obredi, vjerovanja, igre i zabava, likovno stvaralaštvo i izvaneuropska građa (iz Azije, Afrike, Australije, Amerike i Oceanije). Najveći dio fundusa sastoji se od tekstilnih predmeta. U sklopu stalnog postava na prvome katu izložene su narodne nošnje Hrvatske s kraja 19. i početka 20. stoljeća, prostorno i kulturološki podijeljene panonsku, dinarsku i jadransku etnografsku zonu. Muzej je smješten u zgradi koja je zaštićeni spomenik kulture najviše kategorije i dio spomeničke cjeline „Zelene potkove Grada Zagreba“. Ravnateljica Goranka Horjan koordinira odjele zbirki i dokumentacije, restauratorsko-konzervatorskih poslova, odjel zajedničkih stručnih poslova i odjel administrativno-financijskih i tehničkih poslova (<http://www.emz.hr/>, 2019).

Analizom strateškog plana Muzeja i elektronskim konzultacijama s osobljem Etnografskog muzeja u Zagrebu, došla sam do zaključka da su prednosti Etnografskog muzeja u Zagrebu ljski potencijali, velik broj zaposlenih i njihovo znanje, motiviranost i volja. Velika je prednost i dobra lokacija (u samom centru grada), zgrada muzeja je spomenik kulture najviše kategorije, zbirke su od velike vrijednosti, izložbe su prepoznatljive, muzej je otvoren prema novim trendovima i tehnologijama, dobra mu je međunarodna umreženost i uključenost u EU projekte i zbirke su povezane ne samo s gradom Zagrebom, već ostatkom Hrvatske i svijeta. Što se tiče slabosti muzeja, uočljiv je nedostatak kvalificiranog osoblja za održavanje zgrade i evidencije materijala, što otežava poslovanje i povećava troškove. Stanje infrastrukture je loše, dotrajalo, neodržavano i neusklađeno sa standardima i propisima. Tehnička opremljenost je loša, prostori su prenatrpani tj. pohrana zbirki je neadekvatna, poslovanje se ne odvija kvalitetno zbog nedovoljnih znanja o upravljanju projektima, postoji sklonost problematiziranju umjesto da se usmjeri na rješenja, neučinkovito je obavljanje pojedinih zadataka, postoji nedostatak kompetencija i samokritičnosti kod zaposlenika, nedovoljno je razvijen timski rad, nedovoljna je povezanost s lokalnom dionicima i

poslovanje nije dovoljno posvećeno korisnicima što rezultira lošim financijskim poslovanjem. S druge strane, prepoznate su razvojne prilike kroz uključenost zaposlenika u procese odlučivanja, korištenje EU fondova kako bi se riješili problemi uređenja zgrade, povezivanje s dionicima iz sektora zaštite spomenika kulture, okoliša, energetske učinkovitosti, gospodarstva i sl. te sudjelovanje u međunarodnim projektima. Moguća je i promocija muzeja na inozemnom tržištu preko putničkih agencija te razvoj novih linija muzejskih proizvoda kako bi se proširio krug korisnika. Prijetnje s kojima se muzej može suočiti su neispunjavanje obaveza, nezainteresiranost, nedovoljna sloboda u donošenju odluka i odabiru programa, konkurencija koja je bolje pozicionirana pa se dijele korisnici i posjetitelji. Moguć je rast troškova i utjecaj globalne i nacionalne financijske krize, smanjenje potpore za programe, nemogućnost novog zapošljavanja i pad motivacije zaposlenih te nemogućnost promidžbe na ključnim tržištima zbog naplate medijske prisutnosti. Nabrojane snage, slabosti, prilike i prijetnje su radi preglednosti prikazane u sljedećoj tablici (tab. 1).

Tablica 1. SWOT analiza Etnografskog muzeja u Zagrebu

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Velik broj zaposlenih - Ljudski potencijali u smislu znanja i motiviranosti - Lokacija - Velika količina a i vrijednost građe - Praćenje trendova - Korištenje novih tehnologija - Međunarodna umreženost i EU projekti - Prilagođenost različitim skupinama korisnika - Zgrada muzeja je spomenik kulture najviše kategorije 	<ul style="list-style-type: none"> - Neučinkovito obavljanje zadataka i sklonost <i>ad hoc</i>¹⁶ rješenjima - Stanje infrastrukture - Nedostatak kompetencija zaposlenih - Nedovoljna tehnička opremljenost - Prenatrpani prostori - Zastarjeli stalni postav - Sklonost problematiziranju umjesto bavljenjem rješenjima - Nedovoljno razvijen timski rad
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Suradnja s dionicima iz sektora kulture - Kontekstualizacija i interakcija - Sinergija s drugim sektorima - Suradnja u međunarodnim projektima - Korištenje EU fondova, razvoj projekata - Povezivanje s TZ Grada Zagreba - Novi stalni postav, razvoj linije proizvoda - Uključenost zaposlenika u donošenju odluka - Promocija na inozemnom tržištu 	<ul style="list-style-type: none"> - Neispunjavanje poslovnih obaveza - Nezainteresiranost korisnika - Konkurencija - Rast troškova - Gospodarske i globalne krize - Nemogućnost promidžbe zbog naplate medija - Nemogućnost novog zapošljavanja - Nedovoljna sloboda u donošenju odluke

Izvor: samostalna izrada prema intervjuiranju osoblja Etnografskog muzeja u Zagrebu

¹⁶ *Ad hoc* rješenja su rješenja za neki specifični problem ili zadaću koji se ne generalizira, te koji se ne smije primjenjivati u druge svrhe (<https://www.tportal.hr>, 2019).

Iz provedene SWOT analize je vidljiv veliki broj kritičnih točaka za muzej. Prvenstveno je potrebno odrediti prioritete jer je nemoguće riješiti sve te probleme u kratkom razdoblju. Muzej prije svega treba poraditi na podizanju kvalitete poslovanja kako bi mogao ispuniti svoju misiju, a za to je potrebno uspostaviti jasne procedure i kontrolirane procese u poslovanju na svim razinama, provesti reviziju i registraciju zbirke, izraditi plan razvoja zbirke i program digitalizacije, urediti novi prostor za čuvaonicu te poboljšati uvjete smještaja građe i dokumentacije uz praćenje konzervatorsko-restauratorskih zahvata. Također, cijene ulaznica su niske u odnosu na okruženje i ukoliko okruženje ostane stabilno, treba se povećati ponuda, diversificirati usluge i povećati cijene kako bi se uskladile s cijenama susjednih muzeja. Muzej se mora posvetiti i obnovi i realizaciji novog postava, a za to mora izraditi projekt koji uključuje obnovu muzeja i čuvaonice, odabrati i pripremiti muzeografska pomagala za postav i izraditi marketinšku strategiju. Potrebno je napraviti i novi program kako se publika proširila. Do ideja za novi program se može doći kroz razmjenjivanje znanja, društvene mreže, uključivanje dionika, volontera i dr.

4.4.2. Državni arhiv u Šibeniku

Sljedeća analizirana baštinska institucija je Državni arhiv u Šibeniku (DAŠI) koji, iako osnovan 2007., radi kao samostalna ustanova od 2008. god. Arhiv je od rujna 2009. godine privremeno smješten u objektu br. 1 na prostoru nekadašnje vojarne Bribirskih knezova. U tijeku je postupak dodjele objekta Ministarstvu kulture na trajno korištenje radi osiguranja trajnog smještaja ustanove. Ustanova se u potpunosti financira iz državnog proračuna čime je osigurana stabilnost i sigurnost za operativne troškove. Od 2010. godine se bilježi stalan porast vlastitih prihoda od pružanja usluga, a sredstva se od vlastitih prihoda troše sukladno propisima. U Arhivu se čuvaju 202 arhivska fonda i zbirke s ukupno 1 700 dužnih metara u vremenskom periodu od 15. st. do 2001. godine. Zadaća arhiva je provoditi mjere zaštite arhivskog gradiva, poticati stručnu i znanstvenu obradu gradiva, osigurati dostupnost i korištenje gradiva, razvijati bazu podataka o arhivskom i registraturnom gradivu u nacionalnom arhivskom informacijskom sustavu, omogućiti objavljivanje i prezentaciju arhivskog gradiva kroz kulturno-prosvjetne aktivnosti i dr. Arhiv je nadležan i za zaštitu i čuvanje gradiva izvan arhiva na području Šibensko-kninske županije (kod 256 imatelja i stvaratelja gradiva). Arhiv ima šest stalno zaposlenih djelatnika i jednog stručnog djelatnika (arhivski tehničar), od toga četiri na stručnim arhivističkim poslovima (arhivist, arhivist specijalist, arhivski tehničar) i dva zaposlenika na općim i administrativnim poslovima (ravnateljica, administrativni tajnik) (<http://www.dasi.hr/>, 2019).

Intervjuiranjem ravnateljice Državnog arhiva u Šibeniku, Nataše Mučalo, došla sam do zaključka kako je navedeni arhiv još dosta mlad i u procesu je uspona, te da zbog toga ima više prilika nego prijetnji. Kao prednosti arhiva možemo istaknuti podršku Ministarstva kulture putem raznih projekata, prioritet je restauracija i konzervacija, digitalno se objavljuju podaci o gradivu, gradivo je prisutno i u virtualnoj stvarnosti, upravljanje dokumentacijom je kvalitetno, postoje razne potpore (stručna pomoć, savjetovanje, seminari, predavanje, radionice), informacijski sustav je jedinstven što omogućava brz i jednostavan pristup podacima, rad sa stvarateljima i imateljima gradiva je intenzivan, suradnje su mnogobrojne (Muzej grada Šibenika, Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, Nacionalni park Krka, Gradski muzej Drniš) i dr. Kao slabiju stranu arhiva uviđamo da su uvjeti u spremištima loši i ne zadovoljavaju norme, ne dovoljan je broj zaposlenika što rezultira velikim zaostacima u sređivanju i obradi gradiva. Zbog nemogućnosti zaposlenja više djelatnika nije moguće planiranje pa tako

ni realizacija projekata, upravljanje dokumentacijom temelji se na zastarjelim propisima koji su potpuno neprilagođeni suvremenom uredskom poslovanju, razina svijesti samouprave je niska, uvjeti u spremištima stvaratelja su loši, prepoznat je i nedostatak usluge i sadržaja koji bi bili zanimljivi ciljanim korisnicima (školama, fakultetima i dr.). Zbog nedovoljnih prostornih kapaciteta Arhiv nema multimedijalnu dvoranu za predavanja i radionice, čitaonica ima ograničen broj radnih mjesta, ne postoje uvjeti za stalni postav i dr. Unatoč slabostima arhiva, arhiv ima mnogo potencijala i mogućnosti. Primjerice, adaptacijom i opremanjem postojećih spremišnih prostora kapacitet spremišta bi se povećao za 90% i poboljšali uvjeti za dugoročnu zaštitu gradiva. Zatim, posebnim projektima ubrzanog sređivanja i obrade gradiva bi se smanjili zaostatci za 30%, čime bi se olakšala dostupnost i korištenje. Edukacijom stvaratelja i imatelja je moguće podići razinu kvalitete zaštite gradiva. Povećanjem kompetencija i vještina zaposlenika otvorile bi se mogućnosti za odgovor na nove izazove i potrebe okruženja. Digitalizacijom gradiva se stvaraju povoljni uvjeti za ciljane skupine korisnika. Također, moguće je osmisliti projekte digitalizacije koji bi se financirali iz sredstava EU fondova. Opasnosti na koje mora pripaziti ova institucija jesu mogućnost smanjenja izvora financiranja, nemogućnost brzog zaposlenja novih radnika i nedostatak kapaciteta, što bi utjecalo na životni vijek, zaštitu i dostupnost gradiva (tab. 2).

Tablica 2. SWOT analiza Državnog arhiva u Šibeniku

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Sređivanje i očuvanje gradiva - Podrška ministarstva - Gradivo dostupno preko virtualne stvarnosti - Kvalitetno upravljanje dokumentacijom i jedinstvena baza podataka - Intenzivan odnos sa stvarateljima i imateljima građe - Prezentiranje kroz izložbe i publikacije - Suradnja s kulturnim ustanovama u županiji 	<ul style="list-style-type: none"> - Manjak stručno usavršenog osoblja i zaposlenih generalno - Dugotrajna gospodarska kriza - Nezadovoljavajući uvjeti u spremištima - Zastarjelost upravljanja dokumentacije - Niska razina svijesti (ne)korisnika o važnosti arhiva - Zaostatci u obradi gradiva - Nedovoljni kapaciteti
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Redovno preuzimanje gradiva i digitaliziranje gradiva - Adaptacija spremišta - EU fondovi i suradnja sa istraživačkim projektima - Edukacija stvaratelja, imatelja, korisnika i osoblja - Povećanje konkurentnosti i vlastitih prihoda 	<ul style="list-style-type: none"> - Sve manje zainteresiranih korisnika, loša popularizacija arhivskog gradiva - Imovinsko-pravna pitanja - Dostupno malo gradiva - Kvaliteta usluge - Smanjenje izvora financija

Izvor: samostalna izrada prema intervjuiranju ravnateljice Državnog arhiva u Šibeniku

Iako se Arhiv percipira kroz kulturno-prosvjetnu djelatnost, u javnosti se još uvijek se ne doživljava kao ustanova ravnopravna Muzeju i Gradskoj knjižnici, koji su nositelji kulturnog života grada Šibenika. Iz tablice vidimo kako arhiv mora poraditi na dugoročnom očuvanju gradiva što je otežano zbog nedovoljno kapaciteta. Dok se arhiv ne proširi, potrebno je redovno preuzimati gradivo i postupno ga digitalizirati.

4.4.3. Sveučilišna knjižnica Pula

Sveučilišna knjižnica u Puli je najveća znanstvena knjižnica u Istri i potječe iz 1802.god. kada se zvala Mornarička knjižnica. Knjižnica ima dvojaku ulogu: sveučilišnu (znanstveno-istraživačku i općeznanstvenu), kao i širu kulturološku, koja obuhvaća i zadaću čuvanja pisane baštine. Osnovna djelatnost joj je nabava, stručna obrada, čuvanje, zaštita i davanje na korištenje knjižnične građe. Organizacijski je Knjižnica strukturirana kroz Središnju knjižnicu i ogranke. Rad u Središnjoj knjižnici se odvija kroz: Odjel obrade knjižnične građe, Posudbeni i informacijski odjel i Odjel nabave knjižnične građe. Ogranci Knjižnice imaju svrhu potpomaganja i unaprjeđenja obrazovnog, stručnog i znanstvenog rada u znanstvenom i umjetničkom području. To su Knjižnica Fakulteta ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Knjižnica Filozofskog fakulteta, Fakulteta za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije i Muzičke akademije u Puli - Knjižnica Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti. Knjižnica ima 24 zaposlenika. Središnja knjižnica raspolaže s 3465 m² na sedam lokacija (1850 m² u glavnoj zgradi). U čitaonicama ima 60 mjesta za rad. Otvorena je za korisnike radnim danom od 8 do 24 i subotom od 8 do 13 sati. Knjižnični fond obuhvaća više od 350 000 svezaka knjiga, 8741 naslov periodike, od čega 2017 naslova novina i 6724 naslova časopisa, 40 svezaka i 26 kutija rukopisa znanstvenika iz Istre, 813 magistarskih i doktorskih radova (od 2003. nadalje), 276 DVD-a, 5 384 CD-a i CD-ROM-ova i drugu knjižničnu građu. U knjižnici djeluje i knjigovežnica. Središnja se knjižnica sastoji od sljedećih fondova i zbirki: Zavičajna zbirka *Histrica*, Mornarička knjižnica – registrirani spomenik kulture, Zbirka starih i rijetkih knjiga i rukopisa, *Biblioteca Provinciale* - bivša Pokrajinska knjižnica Istre, Spomen-soba Antonija Smareglie, Spomen-soba Mije Mirkovića i Memorijalna zbirka Eduarda Čalića (<https://www.skpu.hr/>, 2019).

Uz pomoć dipl. knjižničarke Karin Radetić došla sam do zaključka kako je najveća prednost knjižnice široka zbirka gradiva. Knjižnica se još može pohvaliti stručnim osobljem, poticanjem nastavnika i studenata, ciljanim skupinama, međuknjižničnom posudbom, promicanjem kulturne baštine, izdavačkom djelatnošću, raznim partnerstvima, projektima, edukacijama i noćnim radom. S druge strane, mane knjižnice se očituju kroz dugo čekanje građe, niska financijska sredstva, potrebu za jačanjem računalne infrastrukture, zaostajanje u obradi gradiva, nepostojanje strateških dugoročnih planova zbog nedostatka/dislociranosti spremišta, nedovoljna informiranost korisnika o događajima u knjižnici i dr. te plaćanje određenih baza

podataka. Poslovanje bi bilo uspješnije kada bi se proširila elektronička građa, spremište, donacije i suradnje sa sličnim institucijama i EU fondovima. Jedine prijetnje koje su mogu javiti u poslovanju knjižnice jesu nedostatak mašte i inovativnosti, razne državne krize, neprilagođenost IT-a, konkurentnost knjižnica, knjižara i dr., smanjenje zainteresiranih korisnika zbog pristupa informacija u digitalnom obliku te prenatrpanost spremišta (tab. 3).

Tablica 3. SWOT analiza Sveučilišne knjižnice u Puli

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Potpomaganje ogranaka - Široka zbirka gradiva - Slobodan pristup informacijama - Stručni djelatnici - Poticanje nastavnika i studenata - Kontinuirano promicanje kulturne baštine - Ciljane skupine - Međuknjižnična posudba - Izdavačka djelatnost i fotokopiranje - Partnerstva, razni projekti i događanja, edukacije i stručna vodstva - Noćni rad 	<ul style="list-style-type: none"> - Dugo čekanje građe - Niska financijska sredstva - Potreba za jačanjem računalne infrastrukture - Zaostajanje u obradi gradiva - Nepostojanje strateških dugoročnih planova zbog nedostatka/dislociranosti spremišta - Nedovoljna informiranost korisnika o događajima u knjižnici i dr. - Plaćanje određenih baza podataka

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Proširenje elektroničke građe - Ubrzan pristup građi - EU fondovi, suradnje - Proširenje suradnji i donacija - Proširenje spremišta i razvoj infrastrukture 	<ul style="list-style-type: none"> - Problematičan prijenos znanja - Nedostatak mašte i inovativnosti - Gospodarske i ostale krize - Neprilagođenost IT-a - Konkurentnost knjižnica, knjižara, kioskova i dr. - Smanjenje zainteresiranih korisnika zbog pristupa informacija u digitalnom obliku - Prenatrpčnost spremišta

Izvor: samostalna izrada prema intervjuiranju knjižničarke Sveučilišne knjižnice u Puli

Knjižnica je jako fokusirana na svoje korisnike i stoga mora raditi na osiguravanju slobodnog pristupa svim korisnicima, ubrzati im pristup građi te poboljšati generalno organizaciju. Iako sam gore navela da je najveća mana dugo čekanje gradiva, pozadinski problem zapravo jesu manjak financija što rezultira nemogućnošću proširenja spremišta čime bi automatski organizacija građe bila bolja. Što je bolja organizacija, bolje je snalaženje, a gradivo se čeka minimalno. Problem je također što EU fondovi ne mogu izravno utjecati na proširenje knjižnice, već mogu pripomoći kroz razne projekte.

5. STUDIJA SLUČAJA: Etnografski muzej Istre u Pazinu

Etnografski muzeji se pojavljuju u drugoj polovici 20.st. kao rezultat razvoja etnologije kao znanosti (što je posljedica brzog propadanja sela i tradicionalnog načina života) i kao svijest o korijenima modernih nacija. Kako je krenulo, etnografski muzeji bi trebali imati sve širi spektar djelovanja i postati će oaze spoznaje načina života društva. Ugrađivanje prošlosti u sadašnjost može potaknuti i usmjeriti ljude na izbjegavanje ključnih pogrešaka u budućnosti (Maroević, 2004., str.68-69).

Etnografski muzej Istre – *Museo etnografico dell'Istria* (EMI-MEI) utemeljen je 1962. godine sa sjedištem u Pazinu i ima status javne ustanove koja obavlja muzejsku djelatnost. Nalazi se u prostoru srednjovjekovnog Kaštela gdje prikuplja, obrađuje, čuva i prezentira građu povezanu sa svakodnevnim životom stanovnika Istre (Etnografski muzej Istre, 2017., str. 7).

Ravnateljica EMI- MEI-a je dr. sc. Lidija Nikočević. Od djelatnika imaju četiri kustosice, jednog kustosa, preparatora, dokumentaristicu, računovotkinju, spremačicu i osobu za suvenirnicu i recepciju. Radno vrijeme je od ponedjeljka do nedjelje od 10h do 18h, a ulaznice su 25kn s određenim popustima za djecu, studente, učenike, umirovljenike i grupe. Djelatnost Muzeja obuhvaća:

- organiziranje i održavanje stalnih i povremenih izložbi,
- organiziranje predavanja, tečajeva, seminara, priredbi i manifestacija,
- izdavanje kataloga i drugih publikacija,
- tiskanje promidžbenih materijala,
- zaštitu, sakupljanje i čuvanje muzejske građe.

Osim toga, muzej može obavljati informacijsko-dokumentacijsku i nakladničku djelatnost, trgovinu na veliko i malo suvenirima, ugostiteljsku djelatnost i djelatnost putnih agencija radi organiziranih posjeta (<http://www.emi.hr>, 2019).

5.1. Povijest muzeja

Pazinski Kaštel je srednjovjekovna utvrda građena kao nepravilni pravokutnik i smještena iznad Pazinske jame. Prvi se put spominje 983.g. u ispravi gdje Oton II. porečkom biskupu potvrđuje darovnicu posjeda. Utvrda je bila teško oštećena u ratu s Venecijom a pod vlasti A. Mosconije su se obavljali radovi. Kaštel je služio i kao sjedište vlasti, kao stambena utvrda, kao zatvor, u ratnim vremenima kao zbjeg te u poslijeratno vrijeme je uzeo funkciju muzejskog prostora. Sada se u muzeju se čuva 7 500 predmeta (od tekstila, poljoprivrednih alata, svakodnevnih predmeta, instrumenata i sl.). Od instrumenata možemo vidjeti sopelice, dvojnice, mih i mišnice, šurle, sopele i ostale. Zbirni fond tekstila, odjeće, obuće, odijevanja i osobnih predmeta je podijeljen u deset zbirki. Sakupljanje je započelo davne 1957. godine a do 2016. je skupljeno 1 336 predmeta koja uključuju mušku, žensku, dječju robu te sprave za obradu tekstila (Etnografski muzej Istre, 2018., str. 13-20).

5.2. Stalni postav

Četiri su tipa izlaganja i to:

- *Muzealna ekspozicija* (stalni postav),
- *Muzejska izložba* (povremena izložba),
- *Izložba* (pokretna izložba),
- *Velika tematska izložba*.

Od svih tipova izlaganja tj. muzejske komunikacije, stalni postav ima najznačajniju ulogu. Stalni postav je zapravo konkretizacija poruke zbirnog fonda i tamo se iznose najbitniji i istiniti prikazi. Postav mora biti zanimljiv, da nosi estetske pretpostavke i da je didaktičan. Izložba u muzeju treba odgovarati na pitanja *što* se prezentira, *tko* prezentira, *gdje*, *kada*, *kako* i *zašto* se prezentira. Muzejska je izložba produkt čovjeka, misaoni konstrukt, a i svojevrsna imaginarna slika prošlosti (Maroević, 1993., str. 233).

Stalni postav Etnografskog muzeja Istre je zamišljen kao mozaički postav u nastajanju sa stalnim transformacijama. Prvo je Istra predstavljena kroz zemljopisne činjenice, onda su interpretirane različite životne situacije karakteristične za ljude u pojedinim dijelovima Istre (4 prostorije) (sl. 4):

1. *Vinar iz Momjana* (jer je istarsko tlo oduvijek bilo pogodno za razvoj vinove loze a Momjan je mjesto u kojem se spajaju vinarski tokovi),
2. *Ribar iz Fažane* (jer je Fažana jedno od najvažnijih ribarskih središta 20.st.),
3. *Dijete iz Motovuna* (jer je djetinjstvo kao tema etnografskih istraživanja dosad bila najmanje zastupljena),
4. *Lončarica iz Raklja* (jer su se u Raklju cijele obitelji bavile pripremom, izradom i prodajom lončarica, a zanat se prenosio s koljena na koljeno).

Slika 4. Stalni postav Etnografskog muzeja Istre

(Izvor: <http://www.emi.hr>, pristupljeno 9. kolovoza 2019.)

U prizemlju kaštela se nalaze i stolarska i kovačka radionica. Na drugom katu su uz stalni postav i prostorije za privremene izložbe. Dalja namjera muzeja je i dalje prikupljati etnografsku građu iz ruralne i urbane sredine (Centar za nematerijalnu kulturu Istre, 2014., str. 12).

5.3. Dodatni sadržaji

Centar za nematerijalnu kulturu Istre Etnografskog muzeja Istre je osnovan 2011. godine u Pićnu jer je nematerijalna baština bitan faktor identiteta naroda i kroz njene se vrijednosti jača svijest o važnosti očuvanja kulture. Centru je važno skrenuti pažnju na vlaški i žejanski jezik, Uljanikovce, gunjce, brojalice, tradiciju filma Arene, berbu maslina, pripremu supe, trganje grožđa, izradu kažuna, soljenje srdela, stanovnike Rojca, igru šćinki, sjećanje na utrke s karićem, potraga za tartufima, šparogama, mitovima i legendama i dr. Osnivanje Centra je zapravo rezultat uvrštenja Dvoglasja na UNESCO-vu reprezentativnu listu nematerijalne baštine 2009. godine.

Također, svake godine se održava i *ETNOFILM*, a ove godine se održao 11. festival etnografskog filma (23.-27.4.2019.) u Rovinju. UN je 2019. godinu proglasilo godinu autohtonih jezika pa je ta tema bila i glavni program festivala.

Na dan predviđene svjetske katastrofe (21.12.12), povodom obilježavanja 50. obljetnice Etnografskog muzeja Istre, u pazinskom Kaštelu je otvorena izložba *MEMOBOX*.

Projekt *Aktivno očuvanje tradicije bajoslovlja Pohorja i Istre* se odvija od 2017. do 30.11.2019. Cilj projekta je povećanje prepoznatljivosti zapostavljenih područja i prilika za razvoj. To postižu prekograničnim inovativnim kulturno-turističkim proizvodom „Živa štrigarija“ – Bajke Pohorja i Istre (vođene rute, samostalno istraživanje, digitalni sadržaji, Štrigarija uživo i dr.).

Trenutno je još aktualan *Muzejski četvrtak* na Kaštelu (svaki četvrtak druga radionica: „Moja nova - stara lutka“, „Kažun“, „Ja, vitez!“, „Moj grb“) te će se organizirati konferencija „Izazovi ispijanja kulture u Istri“ (25.-28.9.2019).

Ostali poznati projekti su: „Vitrina mjeseca“, „Slavenski karnevali“, „Pazi što jedeš“, „Istarski tradicijski instrumenti“ i dr (<http://www.emi.hr>, 2019).

U sklopu muzeja djeluje i pedagoški odjel gdje osmišljavaju aktivnosti kojima se želi približiti široj publici kroz zabavu i igru kako bi se oni vraćali u muzej. Muzej ima nekoliko tematskih radionica za djecu tokom cijele godine osim zimskim mjeseci radi nedostatka grijanja. Cilj radionica je upoznati polaznike s tradicijom Istre s posebnim naglaskom na tkanje i izradu pasa/kanice, izradu igračaka, upoznavanju s kulturnim krajolikom i tradicijskim graditeljstvom. Muzej je uspostavio odličnu suradnju s odgojno-

obrazovnim institucijama pa tako imaju česte posjete od strane škola i vrtića. Osim radionica, povremeno se organiziraju stručni skupovi iz područja etnologije ili srodnih znanosti. Jedna od zanimljivih radionica je bila radionica istraživanja nematerijalne kulture „Odakle smo“ (2013.-2014.) gdje su sudjelovali Etnografski muzej u Pazinu, srednja škola Mate Blažina u Labinu i srednja škole Jurja Dobrile u Pazinu kako bi teorijski i praktički educirali mlade. Radionica je prošla uspješno što se može potvrditi kroz rezultate evaluacijskih upitnika. Iz tog razloga bi bilo poželjno organizirati više takvih akcija (Radionica istraživanja nematerijalne kulture, 2013-2014., str. 4-7).

5.4. Problematika i moguća rješenja

Iz razgovora koji sam vodila s kustosom Etnografskog muzeja Pazina Mariom Buletićem o problematici muzeja, došli smo do zaključka kako navedena institucija ima mnogo prednosti i mana.

Kao najveće prednosti muzeja možemo potvrditi raznolikost, bogatstvo i visoku atraktivnost baštine, kvalitetne ljudske potencijale i ulaganje u stručno usavršavanje, trend buđenja identiteta i kreativnog izričaja, vrijednost građe, intenzivan odnos s drugim kulturnim i obrazovnim ustanovama, povoljnu lokaciju i povećanu svijest ljudi o potrebi zaštite baštine. Mogućnosti su prepoznate u intenzivnom razvoju kroz turistički sektor. Također, razvojne prilike su brojne zahvaljujući EU fondovima i sufinanciranju kreativnih i inovativnih projekata. Moguće je povezivanje i proširenje suradnje sa srodnim muzejima, gradovima i regijama koji imaju sličnu logiku valoriziranja i očuvanja identiteta i sl. Mane muzeja su financijska situacija odnosno velika financijska sredstva potrebna za održavanje i kreiranje zanimljivih sadržaja, koncentracija svih sadržaja i manifestacija u ljetnim mjesecima, nedostatak kompetencija zaposlenih, manjak strateškog planiranja i prevladavanje prakse koja podržava sklonost bržim rješenjima umjesto kvalitete. Prijetnje koje se mogu javiti u budućnosti mogu biti stanje infrastrukture, dugotrajna realizacija projekata koja može umanjiti učinkovitost i motiviranost zaposlenika, zastarjelost tehničke opreme jer tehnologija napreduje iz dana u dan te loša gospodarska situacija u čitavoj regiji. Mogućnost pogoršanja životnog standarda može umanjiti broj dolazaka ciljanih skupina. Etnički problemi prilikom izlaganja su također mogući, a postoji rizik i od neispunjavanja poslovnih obaveza, rasta troškova, rasta konkurencije i nezainteresiranosti korisnika (tab. 4).

Tablica 4. SWOT analiza Etnografskog muzeja Istre u Pazinu

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Raznolikost baštine - Kvalitetni ljudski potencijali - Vrijedna građa - Odnosi s drugim kulturnim i obrazovnim ustanovama - Povoljna lokacija i zanimljiva povijest kaštela - Trend identiteta i povećana svijest korisnika - Predavanja, tečajevi, seminari, priredbe, manifestacije i projekti - Mogućnost obavljanja više djelatnosti, ne samo muzejske 	<ul style="list-style-type: none"> - Financijska sredstva - Koncentracija sadržaja u ljetnim mjesecima - Nedostatak kompetencija zaposlenika - Manjak strateškog planiranja - Sklonost brzim rješenjima umjesto kvalitetnim - Djelatnost koja nije potpuno prepoznata i razvijena u široj javnosti
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj turističkog sektora - EU fondovi - Manifestacije, projekti, radionice - Suradnja sa srodnim baštinskim institucijama - Otvorenost prema novim tehnologijama 	<ul style="list-style-type: none"> - Stanje infrastrukture - Dugotrajna realizacija projekata - Nedovoljna motiviranost radnika i neispunjenje obaveza - Zastarjelost tehničke opreme - Pogoršanje životnog standarda - Etnički problemi - Rast troškova i konkurencije

Izvor: samostalna izrada prema intervjuiranju kustosa Etnografskog muzeja Istre

Moja namjera nije riješiti sve probleme Etnografskog muzeja (niti mislim da sam dorasla tome), već želim dati svoje skromno viđenje onoga što bi se moglo poboljšati. To sam više-manje i izložila kroz izloženu analizu. Jedna od mojih ideja jest da se izložbe prikazuju kroz priču o donatorima i istraživačima koji su omogućili formiranje određene izložbe-zbirke, što znači da postav ne bude strogo opisivanje predmeta, već da ima pozadinsku priču. Primjerice, ako je odjevni predmet u pitanju, da se napiše priča o osobi koja ju je posjedovala.

Također smatram da je nužno animirati „manje bitne stvari“ za koje su djelatnici primijetili da nisu doživjele zasluženi uspjeh. Uključila bih u kreiranje izložbi i zbirki volontere i obrazovne ustanove, radi mogućnosti inovativnih i kreativnih ideja.

U svrhu unapređenja održivosti muzeja nužno je poraditi više na strateškom planiranju kako bi se osigurao kontinuitet predaje i kako bi se dalje razvijao s turističkim sektorom radi veće posjećenosti. Nedostatak strateškog planiranja je generalno mana svih baštinskih institucija, ne samo ovog muzeja.

Isto tako smatram da treba prilagoditi radno vrijeme muzeja vikendom i blagdanima s obzirom na to da muzej radi svaki dan. Ljudski potencijali u ovom sektoru su vrlo važni te zadovoljstvo radnika mora biti na nivou kako bi muzej uspješno poslovao.

4. ZAKLJUČAK

Kulturni identitet predstavlja unikatnost određenog naroda i čini neku zemlju jedinstvenom, a uloga njezinih stanovnika bi trebala biti očuvanje kulturne baštine. Baštinu dijelimo na materijalnu i nematerijalnu. Materijalna je kulturna baština izložena pritiscima modernizacije, a degradacija dijela materijalne baštine dosegla takve razmjere da se može govoriti o ugroženosti mnogih kulturno-povijesnih cjelina. Tome su pridonijela ratna razaranja, nebriga i neodržavanje, nedostatna financijska sredstva i sl. Nematerijalna baština je često prepuštena zaboravu zbog globalizacije, unificiranja kultura te zbog nestajanja generacija koje su čuvale tradicije od zaborava. Zahvaljujući UNESCO-u najbitnije tradicije su se uspjele očuvati.

Glavna je zadaća baštinskih institucija (muzeja, arhiva i knjižnica) afirmacija kulturnog identiteta i očuvanje baštine. Danas muzeja ima praktički na svaku temu i oni često znaju zaboraviti svoju istinsku ulogu. Muzeji su institucije koje se moraju zalagati za vraćanje potrebe građana za dragocjenim osjećajem ravnoteže čovjeka i baštine. S druge strane, problemi arhivske službe su ti da se gradivo pohranjeno u arhivima koristi relativno malo, a istraživanja korisnika rijetko se provode. Dolaženje do informacija putem tradicionalnih arhivističkih načela je teško bez aktivne uloge arhivista kao posrednika. Utjecaji elektroničkih medija i interneta promijenili su načine kojima korisnici dolaze do informacija. To se odnosi i na položaj knjižnica u društvu koje dnevno gube korisnike. Kako bi ih privukle, knjižnice nude rad na računalima i pristup internetu. Možemo zaključiti da najveći izazov baštinskim institucijama predstavljaju globalizacija i nove tehnologije. Iz tog razloga baštinske institucije moraju afirmirati ideologiju kvalitete kako bi opstale u globalizirajućem svijetu.

Provedenom analizom poslovanja muzeja, arhiva i knjižnice možemo zaključiti kako su zajedničke snage baštinskih institucija mogućnost očuvanja kulturnog identiteta i baštine, a ključna slabost nedostatna financijska sredstva obzirom na to da se većina tih institucija financira preko državnog proračuna. Kao zajedničke prilike definitivno možemo izdvojiti mogućnost raznih suradnji i EU fondova, a najveća prijetnja im je sve više nezainteresiranih korisnika zbog dostupnosti informacija na *webu*. Srećom, zadnjih godina je u trendu kulturni turizam i očuvanje kulturnog identiteta i iz tog razloga se baštinske institucije trebaju potruditi da što više osvijeste korisnike, dožive zasluženi procvat i osmisle prave načine daljnjeg, održivog razvoja pomoću neophodnih strateških planova.

LITERATURA

Knjige:

1. Brophy, P., 2000: *The library in the twenty-first century – new services for the information age*, Library Association Publishing, London
2. Bertoša, M., 1999: *Historijski zbornik*, Društvo za hrvatsku povjesnicu, Zagreb
3. Centar za nematerijalnu kulturu Istre, 2014: *Istarski tradicijski instrumenti*, Etnografski muzej Istre, Pazin
4. Etnografski muzej Istre, 2018: *Katalog zbirke – proizvodnja tekstila, odjeće, obuće, odijevanje i osobni predmeti*, Pazin
5. Etnografski muzej Istre, 2017: *Katalog zbirke – Gospodarstvo u Istri*, Pazin
6. Hessel, A., 1977: *Povijest knjižnica – pregled od njihovih početaka do današnjih dana*, Hrvatsko bibliotekarsko društvo, Zagreb
7. Huntington, S. P., 1997: *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*, Zagreb
8. Hrvatski državni arhiv, 2018: *100 godina Arhiva*, Državni arhiv u Zagrebu
9. Hrvatsko arhivističko društvo, 2008: *Zanimanje – arhivist*, Državni arhiv u Splitu, Trogir
10. Ivanović, J., 2010: *Priručnik iz arhivistike – 1. dio*, Hrvatski državni arhiv, Zagreb
11. Lemić, V., 2016: *Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika*, Naklada Ljevak d.o.o., Zagreb
12. Luić – Vudrag, D., 2018: *Hrvatska revija 1928. – 1945. i Hrvatski kulturni identitet*, Hrvatska sveučilišna naklada d.o.o., Zagreb
13. Lukić, Z., Skoko B., 2009: *Hrvatski identitet*, Matica Hrvatska, Zagreb
14. Maroević, I., 2004: *Baštinom u svijet: Muzeološke teme – zaštita spomenika (Arhitektura)*, Matica Hrvatska, Petrinja
15. Maroević, I., 1993: *Uvod u muzeologiju*, Zavod za informatičke studije, Zagreb
16. Ministarstvo kulture RH, 2011: *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-vim listama*, Etnografski muzej Split, Split
17. Muzej suvremene umjetnosti, 2011: *Muzeji i turizam, djelovanje muzeja kao dionika kulturnog turizma – priručnik*, Zagreb
18. Orlić, I., 2013: *Istra kroz tri generacije: između svakodnevne konstrukcije identiteta i turističkog proizvoda*, Etnografski muzej Istre, Pazin
19. Radionica istraživanja nematerijalne kulture, 2014: *Odakle smo*, Etnografski muzej Istre, Pazin

20. Skoko B., 2004: *Hrvatska: identitet, image i promocija*, Školska knjiga d.d., Zagreb
21. Stipanov, J., 2015: *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj – od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb
22. Stuli, B., 1997: *Arhivistika i arhivska služba*, Hrvatski državni arhiv, Zagreb
23. Šola, T., 2012: *Eternity does not live here any more*, Sveučilišna knjižnica Zagreb
24. Šola, T., 2014: *Javno pamćenje: čuvanje različitosti i mogući projekti*, Zavod za informacijske studije, Zagreb

Članci u časopisima:

1. Cifrić, I., 2014: „Očuvanje baštine u kontekstu Europske Unije“, *Adrias*, No. 20, Filozofski fakultet u Zagrebu, str. 9. – 19.
2. Gvozdanić, J., 2010: „Jezik i kulturni identitet“, *Heidelberg*, 1: 39–57
3. Hasenay, D. - Krtalić, M. - Šimunić, Z., 2011.: „Obrazovanje studenata informatologije o očuvanju i zaštiti kulturne baštine – temeljna znanja i njihov prijenos u praksu“, *Život i škola*, Vol. LVII, br. 25, Filozofski fakultet, Osijek, str. 61. – 75.
4. Jagić, S. - Vučetić, M., 2013.: „Globalizacijski procesi i kultura“, *Acta Iadertina*, 9, 15 – 24, Sveučilište u Zadru, str. 15. – 24.
5. Jurčević, M., 2004: „Nacionalni i kulturni identitet u europskoj zajednici“, *Riječki teološki časopis*, god. 12, br. 2, Teologija u Rijeci, str. 325. – 336.
6. Kesegić B., Martek A., 2014: „Knjižnica Hrvatskoga državnog arhiva jučer, danas, sutra“, *Arh. vjesn.* 57, str. 187-211
7. Kocijan, M., 2017: „Fondovi EU-a i Hrvatski muzeji: Kako su Hrvatski muzeji iskoristili fondove Europske unije“, *Muzejski dokumentacijski centar*, str. 53
8. Kolarević-Kovačić, R., 1993: *Povijest biblioteke Arhiva Hrvatske i njena uloga u suvremenim informacijskim sustavima: magistarski rad*. Zagreb
9. Kovačević J., Vrana, R., 2015: „Pogled na knjižnične usluge iz perspektive korisnika“, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 58, ½
10. Martek, A., 2014: *Nabava knjižnične građe u Knjižnici Hrvatskog državnog arhiva. U: Knjižnice kamo i kako dalje?: zbornik radova 13. dana specijalnih i*

visokoškolskih knjižnica. Špac, Vesna, Hebrang-Grgić, Irena (ur.). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, str. 329-338.

11. Pančić Kombol, T., 2006.: „*Kulturno nasljeđe i turizam*“, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU u Varaždinu, No. 16-17, Zagreb, str. 211. – 226.
12. Such, J., 2000: „*Nacionalni identitet naspram europskog identiteta*“, Polit. misao, Vol XXXVII, br. 4, str. 83–88
13. Vrbanić, D., 2015: „*Folklor kao dio identiteta Koprivničkog Ivanca*“, Podravina, Vol. 14, broj 27, Koprivnica, str. 88. – 105.
14. Welz, F., 2005: *Rethinking Identity: Concepts of Identity and the Other, u: Sociological Perspective; The Society: An International Journal of Social Science*, Varanasa, U.P.India, vol. 1, July 2005, str. 1-25., str. 6.

Internetske stranice:

1. Državni arhiv u Šibeniku: <http://www.dasi.hr/> (pristupljeno 12. kolovoza 2019.)
2. Etnografski muzej Istre: <http://www.emi.hr> (pristupljeno 27. ožujka 2019.)
3. Etnografski muzej u Zagrebu: <http://www.emz.hr/> (pristupljeno 12. kolovoza 2019.)
4. Ministarstvo kulture: https://www.minkulture.hr/userdocsimages/najnovije%20novosti/Nacrt_Strategije_kulturne_bastine_Lipanj_2011.pdf (pristupljeno 3. travnja 2019.)
5. Strategije baštine: https://www.minkulture.hr/userdocsimages/bastina/STRATEGIJA_BASTINE_VRH.pdf (pristupljeno 19. travnja 2019.)
6. Sveučilišna knjižnica u Puli: <https://www.skpu.hr/> (pristupljeno 29. kolovoza 2019.)

POPIS PRILOGA

Slika 1. Materijalna kulturna baština Republike Hrvatske	7
Slika 2. Nematerijalna kulturna baština Republike Hrvatske	11
Slika 3. Hrvatski Državni Arhiv (HDA)	16
Slika 4. Stalni postav Etnografskog muzeja Istre	33
Tablica 1. SWOT analiza Etnografskog muzeja u Zagrebu	23
Tablica 2. SWOT analiza Državnog arhiva u Šibeniku	27
Tablica 3. SWOT analiza Sveučilišne knjižnice u Puli	29
Tablica 4. SWOT analiza Etnografskog muzeja Istre u Pazinu	36

SAŽETAK

Uloga baštinskih institucija u afirmaciji kulturnog identiteta

Identitet je nešto veoma očito i nešto što se podrazumijeva samo po sebi, pa stoga nitko i ne razmišlja i ne pita o svom identitetu sve dok ne postane ugrožen, a ugrožen postaje upravo u današnje globalizirajuće vrijeme. Kulturna baština (materijalna i nematerijalna) pruža osjećaj identiteta. Shvaćanjem njezine važnosti i potrebe za očuvanjem, potrebno je više nego ikad potaknuti i poduprijeti sve baštinske institucije (muzeje, arhive, knjižnice i druge) koji na bilo koji način mogu pridonijeti njezinom daljnjem prenošenju i zaštiti od nestajanja. U ovome radu analizirano je poslovanje baštinskih institucija u Hrvatskoj te su prikazani ključni izazovi u njihovom svakodnevnom radu i razvojne prilike.

KLJUČNE RIJEČI: kulturni identitet, kulturna baština, baštinske institucije, muzeji, arhivi, knjižnice, tradicija, običaji, zaštita

SUMMARY

The role of heritage institutions in affirmation of cultural identity

Identity is something very obvious and something that is implied in itself, so nobody is thinking and asking about their identity until it becomes endangered and endangered becomes precisely in this globalizing times. Cultural heritage (material and immaterial) provides a sense of identity. By understanding its importance and the need to preserve it, it is more than ever necessary to encourage and support all heritage institutions (museums, archives, libraries and others) that in any way contribute to its further transference and protection from disappearance. In this final thesis the author analyzed the activities of heritage institutions in Croatia and indicated key challenges in they daily work as well as development opportunities.

KEY WORDS: cultural identity, cultural heritage, heritage institutions, museums, archives, libraries, traditions, customs, preservation